

Asta e condiția ființei: viața, nu durata vieții (I. L. Caragiale)

TEZAU

Foaie a Bibliotecii Academiei Române

ANUL V, NR.1

IANUARIE 2024

APARE LUNAR

CINE A REALIZAT CELE MAI
CUNOSCUTE FOTOGRAFII
ALE LUI

MIHAI EMINESCU

pag. 2-3

**BIBLIOTECA NAȚIONALĂ
A ROMÂNIEI**

pag. 8-9

CALEA VICTORIEI

Calea Victoriei este una din cele mai vechi artere ale Bucureștiului. Înainte de domnia lui Constantin Brâncoveanu, strada nu făcea parte din București, numele ei fiind Drumul Brașovului și era formată doar din bucata dintre Cercul Militar și Piața Victoriei. Porțiunea cuprinsă între Piața Națiunilor Unite (fostă Piața Senatului) și bulevardul Regina Elisabeta era cunoscută în acea vreme sub numele de Ulița Mare spre Sărindar, pentru că ducea către biserica Sărindar, aflată pe locul pe care astăzi este Cercul Militar Național.

Noua arteră devine drumul principal al capitalei, de-a lungul ei construindu-se case boierești, biserici, hanuri,

hoteluri, prăvălii, magazine de lux, cafenele și instituții de stat. La începutul secolului al XVIII-lea, strada era luminată cu „șomoioage îmbibate cu păcură sau rășină”, în timpul domnitorului Grigore Ghica se pavează cu piatră, iar în 1882 au apărut primele instalații electrice din București, în fața Palatului Regal de pe Calea Victoriei.

Deși construcțiile ridicate pe această stradă au apărut de-a lungul timpului, inegale ca mărime și cu stiluri diferite și creează un tot mai puțin fericit din punct de vedere urbanistic și arhitectonic, artera devine din ce în ce mai importantă pentru București începând din secolul al XIX, când devine stradă domnească.

**GARABET IBRĂILEANU
UN INTELLECTUAL
CIUDAT**

pag. 12

ANTON PANN

**„DESLUȘIREA
PRESCURTATELOR
ZICERI“**

pag. 4-5

**PROPAGANDĂ ȘI
IDEOLOGIE ÎN
PUBLICAȚIILE
PENTRU FEMEI ÎN
TIMPUL REGIMULUI
COMUNIST**

pag. 10-11

AVRAM IANCU

**ȘI DREPTURILE POLITICE
ALE ROMÂNILOR**

pag. 6-7

CINE A REALIZAT CELE MAI CUNOSCUTE

Se estimează că această fotografie (1) a fost multiplicată în peste 1 miliard de exemplare, fiind imaginea asociată de cele mai multe ori cu opera poetului. Fotografia a fost realizată în anul 1869 de către fotograful Jan Tomas, la Praga, unde Eminescu se pregătea să urmeze cursurile Universității Caroline, a doua ca reputație din imperiul Austro-Ungar, după cea de la Viena. Pentru a se putea înscrie, poetul avea nevoie de o fotografie la dosar. Universitatea de la Praga l-a respins, iar poetul avea să studieze în final la Universitatea din Viena. La Praga, Eminescu a făcut șase fotografii de tip portret, toate în studioul lui Jan Tomas: trei ovale și trei dreptunghiulare, toate în sepia. Dintre acestea s-au mai păstrat doar trei, în arhiva personală a poetului sau la apropiați. Nu se știe cu exactitate soarta celorlalte trei fotografii, dar probabil au rămas la dosarele de înscriere de la Facultatea din Praga și la cea din Viena. O altă fotografie (2) este cea extrasă din tabloul Societății „Junimea”, din 1878 și realizată de Franz Duschek în București, în studioul acestuia de pe strada Franklin. Așa cum o caracterizează biografia, este fotografia cea mai reprezentativă pentru Eminescu. A treia este cea realizată în studioul lui Nestor Heck de la Iași, în 1884. Este o fotografie făcută printr-o păcăleală. Lui Eminescu nu îi plăcea să se fotografieze. Prietenii săi, profesorul A.C. Cuza, compozitorul Wilhelm Humpel și poetul Petru V. Grigoriu, l-au convins să facă o fotografie de grup. Însă s-au înțeles cu fotograful și, atunci când se pregătea să declanșeze, ei s-au retras și a rămas doar Eminescu. Ultima fotografie certificată a poetului este cea realizată de Jean Bielig la Botoșani, în 1887, când Eminescu se afla în îngrijirea surorii sale, Harieta. Locuia pe strada Sfântul Nicolae, într-o casă, în două cămăruțe. Este o fotografie care a folosit și pentru anumite falsuri. Este posibil să fie adevărată și o a cincea fotografie, în care Eminescu apare alături de Veronica Micle și de Vlahuță. Este o fotografie descoperită de Dan Toma Dulciu, care afirmă că este în posesia sa. Ar trebui realizată însă o analiză mai minuțioasă pentru a afirma cu siguranță că în imagine este într-adevăr Eminescu. Celelalte fotografii, sunt cu siguranță falsuri. Toată lumea vrea să descopere ceva inedit despre Eminescu și astfel apar și diverse fotografii. Există o fotografie despre care se pretinde că ar fi fost făcută la Mănăstirea Neamț, când poetul a fost internat acolo. Este, de fapt, un fals, atribuit lui Octav Minar, și realizat prin suprapunerea chipului lui Eminescu peste imaginea altcuiva. Lui Octav Minar i se atribuie și o altă imagine controversată. Cea în care se spune că ar fi înfățișat Eminescu în copilărie, alături de tatăl său. Aceasta este singura fotografie în care ni s-a păstrat chipul lui Gheorghe Eminovici. În privința băiatului care este lângă el s-a

spus că este Mihai, dar fratele poetului, Matei Eminescu, spune că ar fi existat două fotografii, una în care ar fi fost mama poetului cu Aglaia, frumoasa lui soră, și o alta, făcută la Botoșani, în care apăreau tatăl lui cu el, cu Matei. La Casa memorială Mihai Eminescu de la Ipotesti există și o fotografie în care

apare și George Enescu. Cel despre care se spune că ar fi Eminescu este însă Edgar Dall'Orso. Același personaj apare și în fotografia cu Carmen Sylva, dar se poate vedea cu ușurință că nu este Eminescu. O fotografie controversată a fost publicată de George Călinescu, în Viața lui Mihai Eminescu, în care se

dorește a fi înfățișat Eminescu la 16 ani. În acea fotografie este însă un actor de pe vremea lui Eminescu. Mai avem o fotografie cu un pretins Eminescu la 22 de ani, care a fost descoperită de un artist, Florin Rostariu, însă în imagine nu pare a fi Eminescu.

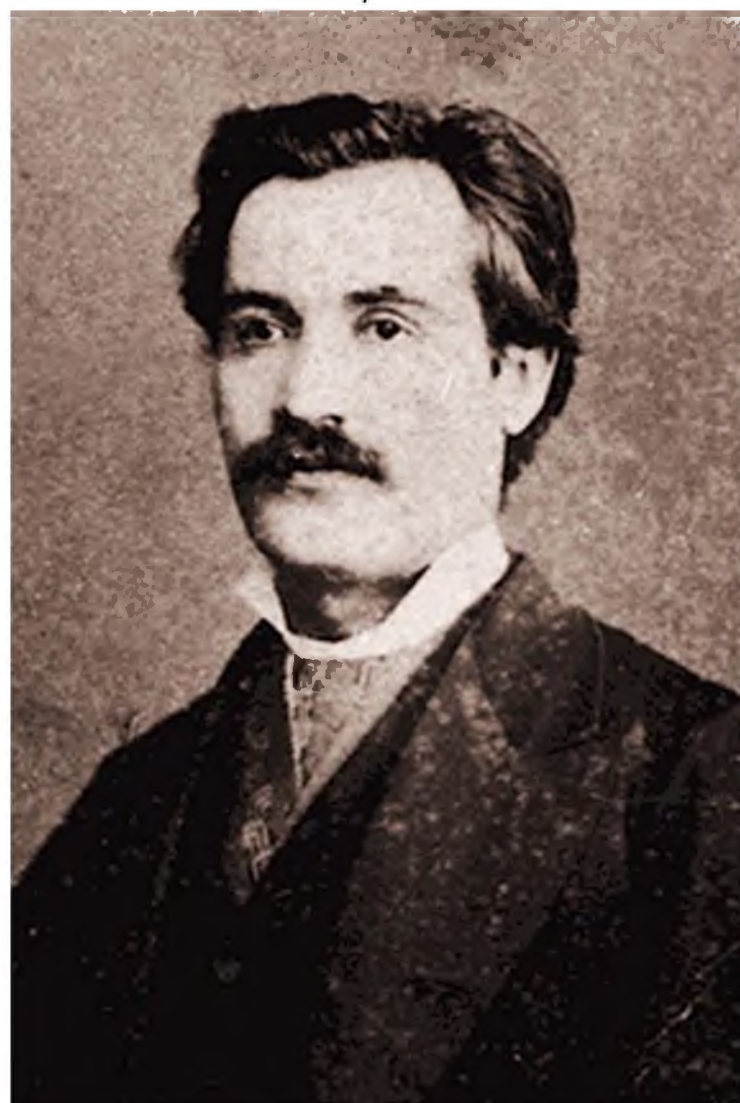
Dragoș Filipescu

1

2

3

4

FOTOGRAFII ALE LUI MIHAI EMINESCU

FOTOGRAFII CONTROVERSATE/FALSURI

ANTON PANN «DESLUȘIREA PRESCURTATELOR

Anton Pann era un om înalt, voinic (nu gras), voluminos – după cum specifică primul său biograf, G. Dem Theodorescu –, cu păr negru, cu ten măsliniu ca grecii, cu o voce frumoasă și puternică (un bariton cu întindere vocală ce acoperea și registrul de tenor), cu ochi negri, nas ușor acvilin, sprâncene negre și dese. S-a născut în Sliven, în Imperiul Otoman (pe teritoriul Bulgariei de azi). Anul nașterii este incert (cca 1789 -1798). G. Dem Theodorescu propune mai multe variante rezultate din afirmațiile personale ale lui Anton Pann (1796/1797), de pe piatra de mormânt (1798) și din afirmațiile celor care l-au cunoscut (1789/1790). Alți cercetători ulteriori propun și anii 1793/1794. Nesiguranța regăsită în afirmațiile despre propria vârstă îngreunează celor interesați precizarea unei date exacte, dar acest aspect nu diminuează cu nimic activitatea sa culturală. Despre părinții săi există puține informații. Numele mamei se cunoaște – Tomaida –, numele tatălui – Petru, Petrov, Petroveanu; doi frați (numele fraților sunt necunoscute). Tot din afirmațiile primului său biograf deducem că este posibil ca tatăl să fi făcut căldări, dar nu există nicio dovadă reală sau o altă sursă care să susțină această afirmație. Tot el sugerează că fratele cel mare ar fi urmat meseria tatălui său (căldărar), mijlociul intră ucenic la un abagiu, iar mezinul este dat pe lângă dascălul bisericii din Sliven pentru a învăța carte și muzică. Mama era grecoaică după principala sursă biografică, iar după alte surse era româncă – Tomaida. Despre tată nu se cunosc amănunte, dar în majoritatea biografiilor apare ca român sau macedo-român. Chiar Anton Pann vorbește despre sine ca despre un român „...gândind cu vremea să facă pe rumâni ca pe țigani / Să-și uite limba și neamul strămoșilor săi romani / Începură joc să-și bată, zicându-ne schatovlahi / Cum râd și de frații noștri, ce i-au numit cuțovlahi”, iar în alt loc spune că pierzându-se de familie, pe drumul bejeniei peste Dunăre, a fost găsit după mai bine de jumătate de ceas și că „dacă nu ar fi fost găsit atunci avea să fie tot turc, adică bulgar astăzi”. Un alt element cheie este stăpânirea limbii române cu toate finețurile ei. Posibil ca tatăl său să fi fost dintre acei români stabiliți în Imperiul Otoman din diferite motive (posibil comerț, iar mai târziu devine căldărar!). În sprijinul acestei posibilități vine observația unui cercetător asupra cuvintelor românești în variantă basarabeană utilizate de Pann în operele sale și faptul că mama sa, după decesul tatălui, pleacă din Sliven, nu în Moldova sau Țara Românească, ci direct în Basarabia. O alegere logică, doar dacă soțul ei era din Basarabia și avea rude încă în viață, iar ea nu mai avea pe nimeni în Sliven ca sprijin. Prima formă educațională – în strana bisericii pe lângă dascălul din Sliven unde învață muzică, dar

și să citească. Din familie, cu siguranță, vorbea greaca (limba mamei sale), turca osmană (pentru că administrația era otomană), slavona (cărțile de cult erau în slavonă) cu derivatele bulgară și, ulterior, rusă. Limba română o vorbea dacă tatăl său era român, ceea ce ar fi o altă dovadă și explicație logică pentru lejeritatea și firescul exprimării sale în operele publicate ulterior. Posibil să fi avut cunoștințe de limbă latină, ulterior studiază limba franceză în cadrul cursurilor școlii Sf. Sava, în perioada lui Ion Ghica, fiind menționat de acesta, de V. A. Urechea (inspector școlar la acea vreme), dar și în listele elevilor audienți ai școlii mai sus amintite. Tatăl moare când Anton este încă mic, familia fiind pusă într-o situație dificilă ce va determina alegeri ulterioare definitive pentru copilul Anton. Pe fondul mișcărilor sociale de la sfârșitul sec. XVIII începutul sec. XIX (în 1806 începe războiul

afla în corul catedralei din Chișinău, la soprani. Conform partiturilor armonice publicate de Anton Pann, prin Soprani se denumea partida Tenor 1 din corurile bărbătești de astăzi. În acest caz, evoluția lui Anton Pann în cadrul muzical basarabean se putea desfășura și la o vârstă adolescentină târzie (nu doar până la 14 ani cum au fost tentați unii dintre cercetătorii vieții sale să creadă). Posibil ca în 1812, temându-se ca nu cumva și Anton să fie înrolat în armata rusă sau din cauza anexării Basarabiei Imperiului Țarist, Tomaida se mută cu fiul Anton la București. Aici, pentru a supraviețui, Antonie, pe baza talentului muzical și a informațiilor acumulate atât în strana din Sliven cât și în perioada de la catedrala din Chișinău, intră ca paraclisier la Biserica Olari și, ulterior, psalt doi (lampadar) la Biserica cu Sfinți. Cândva, între anul venirii sale în București (~1812) și 1816 (anul deschiderii școlii de muzică a lui Petru Efesiu la biserica Șelari),

Nănescu, Marin Serghiescu, posibil Ghelasie Basarabeanu și Nicolae Filimon. Aici reușește să evolueze de la treapta de ucenic la cea de director al nou-înființatei tipografii a dascălului constantinopolitan (în 1819 tipărește un Axion, aflându-se în funcția menționată). În perioada următoare anului 1816, dar ante 1821, Anton Pann este numit de mitropolitul Dionisie Lupu în comisia de românire a compozițiilor de muzică religioasă, alături de Macarie Ieromonahul și Panaiot Enghiurliu (cu numele de monah Pangratie). După cum va mărturisii ulterior Anton Pann, la acea vreme nu exista o metodă de lucru standardizată, ci fiecare încerca să propună o direcție pe baza experienței acumulate până în acel moment. Din lipsa unui consens metodologic, comisia nu va reuși să funcționeze mai mult de două/trei luni, dizolvându-se, iar Macarie și Anton Pann vor continua procesul luni, dizolvându-se, iar Macarie și Anton Pann vor continua procesul de translare a repertoriului muzical necesar cultului religios separat. Această instabilitate metodologică se observă și în materialele literare create în primele trei decenii ale secolului XIX, când se culeg opere din spațiul rural și urban fără diferențieri, intervenindu-se asupra textului ori decât ori sensul se deteriorase din cauza transmiterii pe cale orală. Astfel, creațiile literare ale lui Anton Pann trebuie analizate în contextul vremii și vremurilor sale, pentru a le înțelege adevărata valoare.[...]

În perioada petrecută ca director al tipografiei lui Petru Efesiu, învață meșteșugul tipăririi și tot ce ține de tiparniță (informații utile pentru când o va realiza, ulterior, pe cea personală). Începutul de secol XIX se remarcă prin dorința populațiilor din cuprinsul imperiilor de separare în entități statale formate pe criterii naționaliste. Odată cu acest scop politic, se pune problema identificării sau creării unor valori culturale care să corespundă cu noile năzuințe sociale. Problema era că până atunci nu fuseseră puse în discuție valorile culturale dintr-un unghi naționalist, astfel că trebuiau create criterii de departajare a creațiilor existente și de ghidare pentru noile opere ce trebuiau să anime populațiile cuprinse în noile granițe. Acest proces de normare metodologică se va desfășura pe parcursul întregului secol XIX, fiind inexistent sau infim la începutul acestui veac.

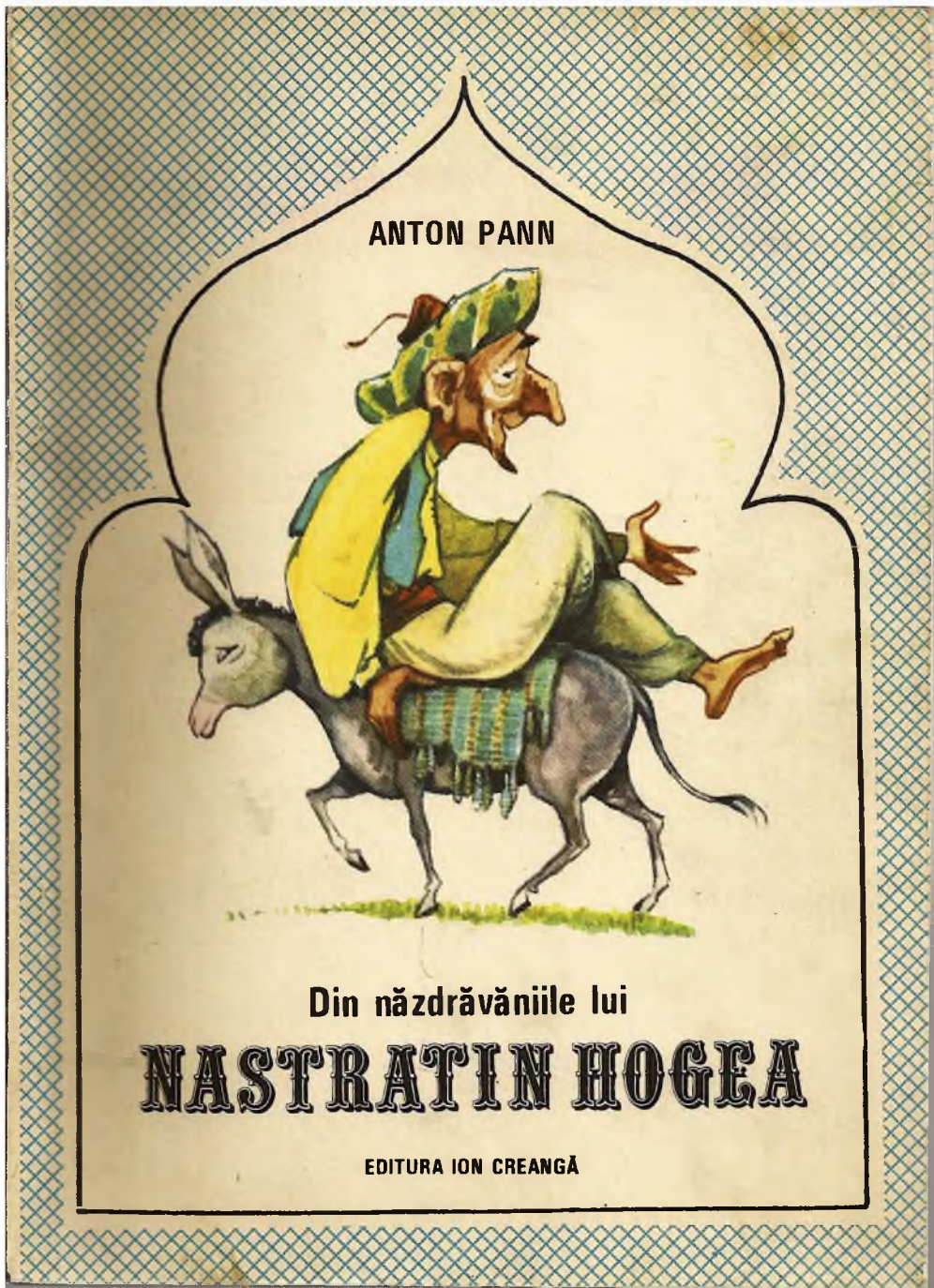
În continuarea procesului de românire, Anton Pann realizează o serie de traduceri, adaptări și compuneri ce vor consolida metoda personală de lucru pe baza căreia va da la tipar o parte din munca sa. Activitatea lui culturală însumează mai multe categorii, complementare la un moment dat: o primă categorie este aceea de compunere și românire a muzicii liturgice, o a doua categorie este cea a tipăririi unei mari părți din materialele prelucrate anterior. Concomitentă cu aceste activități de tipărire, se regăsește și experiența didactică

ruso-turc, iar cei dintâi ocupă în 1809 Nicopole, Rușciuk, Vidin), familia migrează în Basarabia. Nu se știe exact când se petrece acest fapt, dar posibil să se fi întâmplat la scurt timp după decesul tatălui sau în 1806/1807, deoarece Anton Pann menționează că în 1810 cânta în corul catedralei din Chișinău ca sopran, ceea ce presupune fie un talent muzical aparte (pentru a învăța în scurt timp cântarea armonică de modă rusească), fie că a avut oarecare timp să se acomodeze cu noul limbaj muzical. Posibilitatea ca familia să fi plecat la scurt timp după moartea tatălui pare mai plauzibilă, dacă se ia în considerare că frații mai mari au fost înrolați în armata rusă și mor în luptele cu turcii, probabil în 1809 la asediul Brăilei. Această posibilitate este susținută indirect și G. Dem Theodorescu, care susține că Pann era anti-rus, deoarece aceștia erau considerați vinovați de moartea fraților săi. În 1810, Anton Pann se

Anton Pann reușește să devină ucenic serdarului Dionisie Fotino (1772-1821) acesta preda muzica celor ce doreau să învețe sistemul semiografic muzical pre-hrisantic. Prin informațiile dobândite de la acest maestru, Anton Pann își construiește propria viziune despre fenomenul muzical al vremii sale, completându-și cunoștințele cu noile mijloace de expresie muzicală, aduse de Petru Efesiu. Dionisie Fotino era un bun cunoscător al limbajului muzical oriental (și al sistemului modal psaltic, implicit), performând la diferite instrumente specifice, dar și al celui occidental (cânta la fortepiano-forma intermediară a pianului de astăzi). Posibil ca aici să își fi continuat Anton Pann și inițierea în limbajul muzical vest-european, începută în corul catedralei din Chișinău. În 1816 se înscrie la școala lui Petru Efesiu, alături de Macarie Ieromonahul, Costache Chiosea-fiul, Panaiot Enghiurliu, Petrache

ZICERI»

acumulată în cadrul diferitelor instituții, precum și activitatea de culegător de material folcloric atât din spațiul urban (mahalale și sferile intelectuale boierești), cât și din cel rural (satul cu regulile sale). Ca partizan al ideii de cultură națională, Anton Pann intră în cercurile tinerilor intelectuali ai vremii, fii de boieri sau tineri pregătiți la școlile din vestul Europei, cu care leagă relații de prietenie și care îl vor impulsiona pe direcția culegerilor de creații românești. Debutul tipografic îl face cu acel *Axion* tipărit pe când era director la Petru Efesiu (1819). Tipărirea lui nu presupune și distribuirea, ci mai degrabă un test pentru a observa în detaliu procesul tipografic. În 1821, pe fondul mișcărilor sociale revoluționare (Eteria grecilor și Revoluția lui Tudor Valdimirescu), Anton Pann, urmând exemplul altor intelectuali, se refugiază în Transilvania, la Brașov, unde va intra în contact cu membrii mișcării de renaștere națională din acest oraș (Vasile Aaron, Ioan Barac, posibil familia Mureșenilor ș.a.). În orașul de la poalele Tâmppei, Pann intră în contact și cu stilul poetic dorit național practicat în Transilvania și își va consolida propria viziune despre cultura națională.[...] În 1821, după întoarcerea de la Brașov, ocupă postul de „psalt învățător pentru arta musichiei” la școala de pe Podul Mogoșoaiei (actualul

bulevard Calea Victoriei) și continuă activitatea de „tălmăcire”, traducere și românire. Postul acesta îl va ocupa pe o perioadă de aproximativ opt ani. Tipărește o primă ediție a *Calendarului* lui Bonifatie Setosu (nu există niciun exemplar în prezent). În 1822, tipărește prima colecție de *Cântece de stea* din care nu există niciun exemplar. În decursul anului 1826 (posibil mai devreme) își dă acordul pentru divorțul de soția sa Zamfira și îl găsim ca profesor la școala domnească din Râmnicul Vâlci (1826-1828), și profesor invitat pentru a medita maicile din mănăstirile Dintr-un lemn și Govora. [...] În 1830, apare ca profesor la școala de pe Podul Mogoșoaiei, dar se semnează și ca „profesor de muzică al școlii naționale din București” (putea fi numit și cu un an înainte) și tipărește *Versuri musicești ce să cântă la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos și în alte Sărbători ale anului* (într-o tipografie din București – „privilegiata tipografie din București”), o colecție de cântece specifice sărbătorii creștine a Nașterii lui Hristos, în principal, dar și pentru alte sărbători. Școala națională posibil să fi fost una dintre școlile domnești ale epocii. În 1831, tipărește *Poezii deosebite* sau *Cântece de lume*, din care

unele sunt culese de alții, iar altele originale (în aceeași tipografie din București), o colecție de cântece laice din repertoriul muzical al vremii, de sorginte orientală. Se semnează ca P(rofesor) M(uzică) Ș(coala) N(ațională). Anul următor, 1832, continuă cu activitatea tipografică și tipărește *Îndreptătorul bețivilor* care cuprinde în sine numirile Bețivilor, și toate faptele care curg din beție (posibil în aceeași tipografie). Este o carte cu substrat moralizator. În această perioadă apare în scriptele Școlii Sf. Sava din București ca fiind cursant la limba franceză, fapt amintit și de Ion Ghica în scrisorile sale către V. Alecsandri. [...] În 1843 (cu aproximație) Anton Pann începe, după îndelungi eforturi, să își construiască propria tipografie, pe care o va înzestra de-a lungul timpului cu „două teascuri, cu cinci rânduri de slove (Terția, Çiçero, Garmond, note muzicale orientale și note muzicale europene), toate cu castiile lor, patru rânduri de stempți și matrice, dimpreună cu un instrument de turnatul slovelor, două instrumente de linii mici și o mașină de tăiatul slovelor”. Posibil ca tipografia să fi fost gata de funcționare la finalul anului 1844 sau începutul lui 1845 când publică o foaie volantă prin intermediul căreia informa publicul cu o listă a cărților de muzică bisericească tipărite precum și a celor pe care intenționa să le

publice. Această tipografie va fi instalată în chiliile bisericii Olteni (din București). Cel mai important tratat de teoria muzicii psaltice (până în prezent) publicat în Țările Române îi aparține lui Anton Pann și a fost publicat în 1845 cu titlul *Bazul teoretic și practic al muzicii bisericesci sau Gramatica melodică*, predat în Seminarul Sfintei Mitropolii București, Întru a sa Tipografie de Muzică Bisericească. Această lucrare importantă este și prima publicată de Anton Pann în propria tipografie și reflectă multiple calități ca profesor, pedagog, teoretician, traducător, editor, tehnoredactor și tipograf. Toate cărțile sale vor fi tipărite de acum în propria tipografie. Tratatul este, la o analiză superficială, o sinteză a celor mai importante lucrări sinonime publicate la Constantinopol înainte de cel personal (1832-Chrysanthos de Madytos-Megateoretikon și 1842-Theodoros Fokaeus-Krepis.. 59). Însă, supus unei cercetări minuțioase, conținutul lucrării este unul original, elementele preluate fiind direcționate spre susținerea opiniilor personale ale autorului. Sunt oferite informații importante despre evoluția muzicii bisericești în cultura românească, metode de lucru în actul componistic, opinii personale despre modulații și specificul lor. [...]

Constantin Răileanu

AVRAM IANCU ȘI DREPTURILE POLITICE

Avram Iancu era fiul unui jude domenal, adică administrator fiscal, o funcție importantă pe plan local la vremea aceea. Situația materială mult superioară majorității românilor i-a permis să urmeze școli la Abrud și Cluj. După ce a urmat dreptul la Cluj, a fost cancelist, adică funcționar subordonat protonotarului, la Tabla regească din Târgu Mureș, o instanță superioară de judecată din Transilvania. Cancelistul urma de fapt o perioadă de practică în sistemul judecătoresc necesară pentru pregătirea examenului de avocat. La 24 de ani, în primăvara anului 1848, a luat deja examenul de avocat.

Declanșarea revoluției maghiare, în 15 martie, l-a prins încă la Târgu Mureș, probabil chiar în perioada examenului de avocat. La Tabla regească erau mai mulți canceliști români, care au făcut declarații revoluționare la fel ca și colegiilor maghiari, secui și sași. Avram Iancu a plecat prin țară la finalul lunii martie împreună cu alți canceliști români și era luat în vizorul autorităților habsburgice ca posibil agitator revoluționar.

Cel puțin în primăvara anului 1848, Iancu nu se implică prin discursuri incitante la adunările românilor. Deși încă observator inactiv în comparație cu alți colegi ai săi canceliști, era considerat un potențial pericol de către autorități, probabil datorită pregătirii sale juridice și relațiilor sale cu ceilalți lideri români.

Un lucru e cert: autoritățile nu agreau prezența lui Iancu între români din Munții Apuseni. Unii funcționari cereau insistent ca Iancu să fie rechemat la Tabla regească din Târgu Mureș sub pretextul unei sarcini oficiale dar deja devenise avocat.

Avram Iancu s-a remarcat cu ocazia organizării primei adunări a românilor la Blaj, în 30 aprilie 1848. Discursul său a fost moderat, îndemnându-i pe români să își îndeplinească sarcinile iobăgești cu punctualitate până când Dieta Transilvaniei (for legislativ echivalent parlamentului modern) urma să decidă ameliorarea situației țăranilor. Dacă în privința transformărilor sociale promovate de revoluție a fost mai rezervat, Iancu a avut o atitudine fermă față de drepturile politice ale românilor.

El s-a pronunțat din start pentru apelul la forță, în caz de nevoie, pentru dobândirea libertăților politice. El îi spunea unui funcționar maghiar chiar în casa tatălui său: „Românul nu cerșește libertatea de la unguri; națiunea română e destul de tare ca să-și cucerească libertatea prin luptă” (Documente privind Revoluția de la 1848 în Țările Române. C. Transilvania, vol. III, București, 1982, p. 369).

De fapt, documentul citat de istoric, un raport din 9 mai 1848 al comitetului cameral către superiorul său despre adunarea din Vidra de Sus din 5 mai, unde a fost lume multă datorită praznicului, spune foarte clar că Avram Iancu i-a citit

acestui funcționar, în casa tatălui său, Alexandru Iancu, jude domenal (adică funcționar supus direct comitelui respectiv), o proclamație scrisă în limba română, difuzată de preot, care îi îndemna pe români la luptă pentru libertate. După ce a citit textul Proclamației, adică a tradus-o în maghiară pentru comite, Iancu ar fi adăugat de la el fraza mai sus-citată. În vara anului 1848, în contextul în care cererile românilor formulate cu ocazia

adunării naționale de la Blaj din 15-17 mai nu au fost acceptate nici de Dieta Transilvaniei, nici de împărat, poziția românilor s-a radicalizat. În cele două centre militare românești de la Orlat și Năsăud trupele au refuzat subordonarea față de administrația maghiară, în ciuda ordinelor venite de la Viena. Constrâns de situația militară, împăratul a acceptat unirea Transilvaniei cu Ungaria și a subordonat toată armata din

Transilvania, inclusiv regimentele românești, noilor autorități. În Munții Apuseni mișcările s-au organizat militar sub conducerea lui Avram Iancu, devenind astfel al treilea centru de putere românească în Transilvania, alături de regimentele grănicerești.

Diferența este că în cazul regimentelor erau militari instruiți, pe când în Apuseni era o miliție populară. Între 15-28 septembrie 1848 s-a desfășurat la Blaj a treia Adunare Națională a Românilor din Transilvania. Până atunci s-au remarcat liderii politici români prin declarații politice și tratative cu ungerii și

austriei. La Blaj, în septembrie, atmosfera era prea încinsă pentru a se asculta îndemnuri și discursuri în spiritul diplomației și negocierilor.

După cum remarca Simion Bărnuțiu, un lider radical foarte activ al românilor ardeleni, cu greu ar fi supraviețuit vreun orator român dacă ar fi avut un discurs pacifist. În acest context, cei care s-au pronunțat pentru lupta armată au ieșit în prim plan. Avram Iancu a venit la Blaj cu circa 6.000 de mișcări înarmați. Acesta este momentul începutului gloriei lui Iancu.

Românii au denunțat unirea Transilvaniei cu Ungaria și s-au pronunțat pentru restabilirea autorităților austriece în Transilvania. Imperialii i-au folosit pe români pentru a înlătura autoritățile maghiare revoluționare. Comitetul Național ales de români la Blaj a coordonat organizarea politică și militară a românilor în prefecturi și legiuni, după modelul romanilor în antichitate, un apel simbolic la originile romane ale poporului

ALE ROMÂNILOR

român. Practic, în toamna anului 1848 a început războiul dintre români și unguri în Transilvania. Până în martie 1849, când armata maghiară condusă de generalul Bem a ocupat Transilvania, haosul era generalizat. Fiecare încerca să își impună autoritatea cu forța. Execuțiile erau legitimate de hotărâri ale tribunalelor care reprezentau o autoritate sau alta; au murit mii de români și unguri. După ocuparea Transilvaniei de către armata maghiară, structurile politice ale românilor au fost desființate. O parte a liderilor români au fost uciși, iar alții s-au refugiat împreună cu armata austriacă peste munți, în Țara Românească. Doar regiunea Munților Apuseni a rămas sub autoritate românească, nefiind cucerită de unguri. Moții înarmați, organizați sub conducerea lui Avram Iancu, au reușit să reziste. Execuțiile erau

reciproce, fără să se țină cont decât de principiile apartenenței etnice și fidelității față de un regim sau altul. Bătălii importante s-au dat la Abrud, la Zlatna și Fântânele. Români conduși de Avram Iancu au rezistat. În 14 noiembrie 1849, după înfrângerea revoluției maghiare cu

ajutorul rușilor, episcopul catolic de Alba Iulia îl informa pe superiorul său, arhiepiscopul de Esztergom, despre evenimentele din Transilvania și starea Bisericii Române Unite (Arhiva primățială din Esztergom, Ungaria, Scit. Cat. D. Erdély). Episcopul a fost echidistant. A arătat starea jalnică a Bisericii românești, unii preoți au fost spânzurați de unguri, alții s-au refugiat. Atât ungurii, cât și românii au jefuit veniturile Episcopiei de Alba Iulia.

În Zlatna a fost prăpăd. Români au ars casa parohială și gimnaziul, au ucis mulți unguri, pe alții i-au jefuit. Din 1.170 de unguri au mai rămas doar 500! În Abrud românii au devastat casa parohială și școala, iar pe preot l-au ucis. În Vințu de Sus nu a rămas piatră pe piatră, chiar și pomii fructiferi din grădina parohială au fost tăiați și arși. În Aiud românii au incendiat biserica și mănăstirea franciscană, au profanat altarul și l-au rănit grav pe abate. În Baia de Criș a fost distrusă mănăstirea franciscană, în Glodeni și Apalina preoții unguri au fost uciși. După ce Revoluția Maghiară fost înfrântă cu ajutorul Rusiei, trupele românești din Apuseni au fost dezarmate. Iancu a stat mai multe luni la Viena în 1849.

Așteptările sale față de răsplata împăratului pentru ajutorul dat de românii ardeleni armatei austriece împotriva ungarilor au fost mult mai mari decât putea să ofere Casa imperială. În ciuda mitului bunului împărat, mit care era frecvent invocat de românii ardeleni, dezamăgirile au fost prea mari. Rațiunile politice imperiale nu concordau cu planurile lui Iancu și ale românilor săi. În 1852, împăratul Franz Josef a efectuat o vizită în Transilvania. Deși traseul a fost stabilit de consilierii imperiali, la insistențele lui Iancu, împăratul și-a schimbat traseul pentru a veni în Țara Moților. Avram Iancu nu a respectat protocolul și s-a prezentat în audiență la Câmpeni seara târziu, după ce împăratul s-a culcat. A încercat să îl determine pe șeful de cabinet să îl trezească pe împărat, dar în cele din urmă a fost nevoie de intervenția gărzii pentru a-l alunga pe Iancu, care devenise prea insistent și gălăgios.

Cu altă ocazie, împăratul a vrut să îl decoreze pentru meritele din timpul războiului cu revoluționarii maghiari. Avram Iancu, nemulțumit că nu s-au respectat promisiunile făcute românilor, a refuzat să primească decorația.

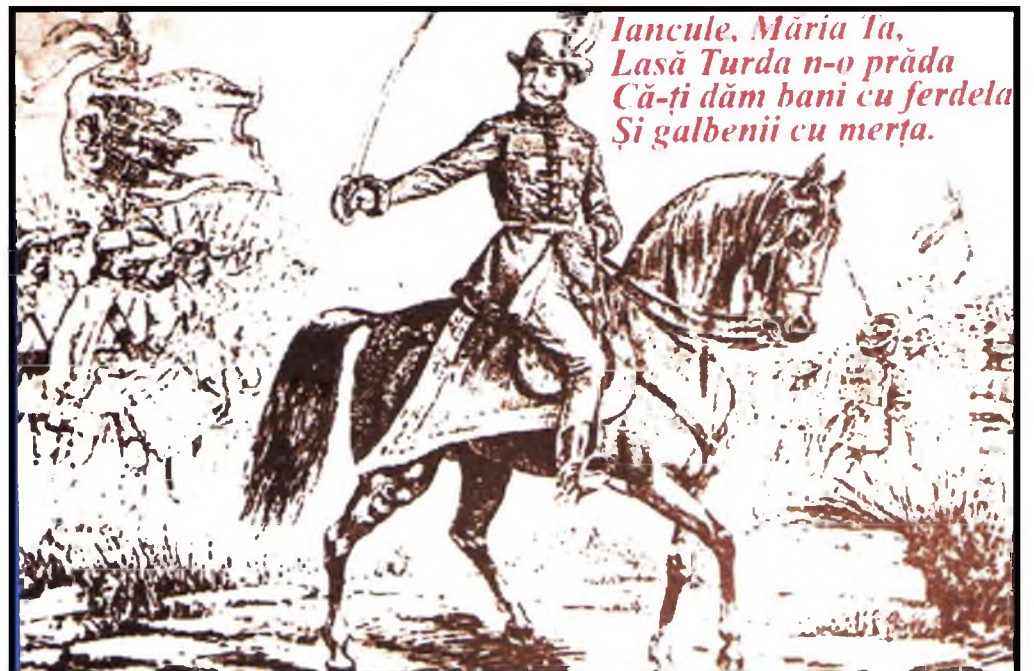
După încheierea agitațiilor post-revoluționare, Avram Iancu a profesat o vreme ca avocat. Sfârșitul vieții sale este obscur. Se spune despre el că în ultimii ani de viață perinda prin cărciumi într-o fază dificilă de alienare mentală. Era tratat cu respect de contemporani, fiind considerat un simbol al Revoluției și al luptei naționale românești. Autoritățile nu au încetat să îl monitorizeze și să îi urmărească acțiunile cu mare atenție, mai ales din pricina potențialului de a provoca agitații publice. La moartea sa, poliția secretă maghiară a avut ordine clare de la Budapesta să se infiltreze printre oamenii care îl conduceau pe ultimul drum, pentru a urmări starea de spirit a românilor. Erau vizați liderii politici români și oaspeții de peste Carpați. Ungurii erau conștienți de valoarea titanului printre românii ardeleni. Chiar decedat, Avram Iancu le dădea fiori ungarilor.

Dezamăgit de nerespectarea promisiunilor făcute de austrieci în timpul contrarevoluției, Iancu nu s-a implicat în viața politică, deși anumite oportunități au apărut pentru români după 1851.

Abil în organizarea militară și bun orator, în ciuda pregătirii sale juridice, Iancu nu excela ca politician și diplomat. Pasivismul politic al celui mai activ lider al românilor ardeleni în 1848-1849 a marcat opțiunile politice ale românilor din Transilvania.

În ultimii ani de viață a apucat să vadă că ungurii și-au atins țelul în 1867, când Casa de Habsburg a acceptat reorganizarea imperiului prin crearea regatului Ungariei cu autonomie extinsă și unirea Transilvaniei cu Ungaria. Ce nu au reușit cu armele în 1848-1849, ungurii au reușit cu diplomația în 1867. În lipsa unui lider activ, românii au copiat, conștient sau nu, modelul pasivismului politic al lui Avram Iancu și au refuzat să se implice în viața politică.

Florentina Manoilescu

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

În anul 1654, sfătuit de stolnicul Constantin Cantacuzino, Constantin Brâncoveanu a înființat Academia Domnească de la Sfântul Sava, având ca sediu Mănăstirea cu același nume. Transformată mai apoi în colegiu, devine un nume de referință mai ales atunci când în activitatea sa regăsim pe unul din cărturarii de seamă ai Țării Românești, Gheorghe Lazăr. La inițiativa sa, în anul 1818, învățământul organizat de toate nivelurile se desfășoară în limba română.

În cadrul Colegiului, în anul 1838, se înființează prima Bibliotecă Națională a românilor, în care își găseau locul, într-o orânduială gândită la adăpostul Mănăstirii Sf. Sava, peste 8.000 de documente și circa 1.000 de volume.

La inițiativa domnitorului Alexandru Ioan Cuza, ramura academică este convertită în Universitatea București (1864), iar fondul de documente și cărți este preluat de instituția cunoscută sub denumirea de Biblioteca Centrală a Statului. De menționat că actualul Colegiu „Sfântul Sava” dispune de o bibliotecă cu peste 30.000 de volume, depozitate în dulapurile proiectate de Theodor Aman, fost profesor la acest Colegiu.

Biblioteca Centrală a Statului își păstrează denumirea și atribuțiile până în anul 1901, an în care colecțiile bibliotecii sunt transferate la Biblioteca Academiei Române, cu statutul de bibliotecă națională. În anul 1955 a fost înființată Biblioteca Centrală de Stat, ca principală bibliotecă publică a țării, având atribuțiile unei bibliotecii naționale, conform standardelor UNESCO. Sub egida acestei instituții funcționează din anul 1962 o filială

din Alba Iulia, Biblioteca Batthyaneum. În ianuarie 1990, Biblioteca Centrală de Stat, primește numele de Biblioteca Națională a României.

În anul 1955, anul reînființării Bibliotecii Naționale, sediul acesteia a fost stabilit în clădirea Palatului de Justiție din București. Un proiect realizat în anul 1971, se regăsește mai apoi, începând cu anul 19 construcția de pe actualul amplasament cu o suprafață de 15.000 de metri pătrați.

Cu ocazia împlinirii a 185 de ani de la debutul activității bibliofile naționale, Romfilatelia a realizat o emisiune de mărci poștale sub titlul

Biblioteca Națională a României, Colecții.

Din vastul patrimoniu, în care se regăsesc zeci de mii de cărți, dintre care peste 40.000 sunt manuscrise cu valoare deosebită, s-au ales pentru reproducerea pe mărcile poștale, imaginile-facsimil a două lucrări de mare importanță istorică și culturală: *Prima biblie* în limba română tipărită în anul 1688 și *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia* scrisă și tipărită la Veneția în anii 1717-1718.

Consider că este important să fac două scurte prezentări a ceea ce regăsim în conținutul și destinația acestor două lucrări promovate de emisiunea filatelică amintită.

Prima *Biblie* în limba română, cunoscută și sub denumirile „Biblia de la București” sau „Biblia lui Șerban Cantacuzino”, reprezintă prima ediție integrală în limba română a textelor Sfintelor Scripturi. Bazându-se pe traduceri anterioare ale cărturarilor, *Biblia* de la 1688 se constituie ca un punct de referință pentru toate edițiile sacre realizate în România. Ea a contribuit, de asemenea, la cristalizarea limbii române literare în toate provinciile românești. Tipărirea „Bibliei de la București” s-a realizat în timpul domniilor lui Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu, ambii iubitori de credință și cultură. Pregătirile pentru editare au început

TEZAUR AL ISTORIEI ȘI CULTURII ROMÂNEȘTI

În anul 1682 iar tipărirea inaugurată la 5 noiembrie 1687 s-a încheiat la 10 noiembrie 1688. Pentru timpurile când a fost tipărită, *Biblia* se constituie ca o operă de mari proporții, realizată în format mare și 944 de pagini. Cuvintele, în limba română, sunt tipărite cu caractere chirilice, folosite, după cum cunoaștem, până în vremea lui Alexandru Ioan Cuza, când va fi introdus alfabetul latin. Trebuie să evidențiem faptul că alte țări creștine au realizat traduceri și tipăriri în limba proprie, mai târziu decât românii (grecii la 1840 iar rușii la 1876).

Pe verso-ul paginii de titlu a *Bibliei* este ilustrată stema lui Șerban Cantacuzino, alături de opt versuri dedicate domnitorului de către logofătul Radu Greceanu. Numele traducătorului Vechiului Testament, deși nementionat în text, este acceptat a fi al celui cunoscut ca spătarul Nicolae Milescu, a cărui traducere, alcătuită la anii 1661-1664, a fost revizuită de frații Greceanu. *Noul Testament* reproduce ediția din 1648 de la Bălgrad (Alba Iulia) a mitropolitului Simion Ștefan.

Biblia din 1688 este totodată o operă de referință a artei tipografice românești. A fost imprimată pe hârtie adusă de la Veneția, sub conducerea și supravegherea unui meșter tipograf, Mitrofan, fost episcop al Hușilor. Ilustrațiile aparțin lui Damaschin Gherbest, Antim

Ivireanul și Ioanichie Bacov. Cartea are anexată și o erată, prima consemnată în istoria tiparului românesc. *Bibliile*, ieșite de sub teascurile Tipografiei domnești, au fost dăruite mănăstirilor, bisericilor și cărturarilor, ajungând și dincolo de granițele Țării Românești. Marca poștală a emisiunii filatelice aniversare cu o valoare nominală de 10 lei, ilustrează în facsimil coperta *Bibliei de la București* și portretul domnitorului Șerban Cantacuzino. Referitor la cea de-a doua lucrare valoroasă din patrimoniul Bibliotecii Naționale a României, prezentată sub titlul *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, merită să amintim faptul că autorul ei, Antonio Mario Del Chiaro, a fost secretarul domnitorului Constantin Brâncoveanu și tutore al copiilor lui Șerban Cantacuzino. Traducerea mot-à-mot, *Revoluțiile Valahiei*, trebuie înțeleasă ca fiind vorba de schimbările și evenimentele din ținuturile Valahiei. Dorind să prezinte un titlu de impact, de fapt autorul realizează un breviar istoric, bazat mai puțin pe studierea unor documente și cel mai mult pe propriile observații și pe informații obținute direct în întâinirile cu oamenii Țării Românești. În lucrare, autorul spune: „Voi sprijinii descrierea mea pe conștiință, ținând seama și de ceea ce am văzut, și de ceea ce mi-au încredințat persoane care au luat parte la evenimentele acestei țări”.

Apărută la granița dintre două mari perioade ale istoriei noastre, marcând, după moartea de martir a lui Constantin Brâncoveanu, începutul domniilor fanariote, lucrarea se constituie a fi „unul din cele mai prețioase daruri pe care ni le-a făcut Italia în domeniul cunoașterii trecutului nostru” (N. Iorga). Tipărindu-și lucrarea în 1718 la editura venețiană a lui Bartoli, Del Chiaro oferea Europei intelectuale de atunci un document, unic în felul său. Cam în același timp era scrisă și ulterior popularizată în traduceri *Descrierea Moldovei* a lui Dimitrie Cantemir, e adevărat, mai erudit avizată și cu mai mare impact în audiența europeană.

Scrierea lui Del Chiaro se constituie ca un izvor documentar de prim rang pentru anii 1710-1716 din Țara Românească, dar și ca un exemplu de sensibilitate și empatie pentru locuitorii Valahiei. Este imaginea unui popor și a unei elite așa cum le-a văzut și le-a cunoscut un străin. Lucrarea, apărută, așa cum am amintit, la Veneția, a devenit în posteritate, un reper vizibil, de referință în istoria relațiilor româno-italiene. Marca poștală, cu o valoare nominală de 12 lei, prezintă coperta-facsimil a lucrării și imaginea unei foarte reușite gravuri care reproduce portretul domnitorului-martir Constantin Brâncoveanu.

Nu pot să închei această scurtă prezentare, fără să amintesc faptul

că Biblioteca Națională a României deține cel mai valoros manuscris al patrimoniului său și al României, *Codex Aureus*, cunoscut și sub denumirea de *Evangeliarul de la Lorsch* (numele unei mănăstiri din Germania). Acest vechi manuscris latin a fost realizat la porunca împăratului Carol cel Mare (742-814). Manuscrisul este scris pe foi fine de pergament cu litere de aur (de unde și numele „Codicele de aur”). Manuscrisul integral, are 238 de foi. Filiala din Alba Iulia a Bibliotecii Naționale deține prima parte a evangheliarului (Matei și Marcu, respectiv 111 foi). Alte părți ale manuscrisului inițial se regăsesc în muzee din Londra și Roma. Cu ocazia serbărilor de la Aachen (1965), toate părțile dezmembrate ale manuscrisului s-au aflat la un loc, între copertile lui de fildeș. Prilejul a fost folosit pentru a se realiza în 1967 o ediție bibliofilă facsimilată, care să permită o cercetare integrală a codicelui și implicit a artei grafice carolingiene. O nouă ediție, din 1999, realizată în condiții deosebite, având în vedere avantajele tehnicii de fotografiere (camere digitale) a fost pusă la dispoziția cercetătorilor în domeniu. La 18 mai 2023, *Codex Aureus* a fost inclus în Registrul Memoria Lumii, (Memory of the World, MOW).

Cristina Popescu
Director General Romfilatelia

PROPAGANDĂ ȘI IDEOLOGIE ÎN PUBLICATIILE

Regimul comunist din România s-a folosit de imaginea femeilor pentru a promova noile ideologii și pentru a susține noul cadru politic și social ce s-a implementat și dezvoltat în spațiul românesc în perioada imediat următoare celui De-al Doilea Război Mondial.

Drept modele de feminitate putem regăsi în perioada comunistă, pe lângă clasicele modele de femei existente și în vechiul regim, respectiv femeia casnică (gospodină), femeia artist, femeia intelectuală, noile modele de femeie-muncitoare, femeia-tovarăș, femeia-mamă (promovate intens de către propaganda comunistă).

Partidul comunist impunea tot mai des aceste noi modele de femeie, tovarășa, muncitoarea în industria grea, tipul stahanovistei (mai ales în perioada anilor 1950), femeia dedicată total construirii socialismului, în detrimentul modelului tradițional al gospodinei supuse (așa cum menționează Mihaela Miroiu în *Cu mintea mea de femeie*, București, Editura Cartea Românească).

În publicațiile destinate femeilor se promovează noul model al femeii comuniste, ființă morală, blândă, muncitoare, făuritoare a noii societăți, opusul modelelor de tipul Zoi Trahanache, a lui Caragiale sau Coana Chirița din piesele lui Vasile Alecsandri, ori Chera Duduca din Ciocoi vechi și noi, a lui Nicolae Filimon. Toate acestea personaje erau folosite de către aparatul de propagandă pentru a exemplifica femeia burgheză și decadentă, condamnată de către

societatea comunistă (Revista „Femeia”, nr. 7/Julie 1955, pp. 16-17, articolul *Mărturie despre viața femeii din trecut și până azi*). Revista „Femeia”, publicație social-

politică și culturală editată de Consiliul Național al Femeilor din Republica Socialistă România (conform informațiilor de pe coperta publicației) este principala revistă

pentru femei și cea pe care cele mai multe dintre doamne o cumpărau sau o împrumutau de la prietene sau colege de serviciu. Este limpede că în aceste condiții revista devine și principalul mijloc de propagandă în rândul populației feminine. Pe lângă articole ce sfaturi privind moda, sănătatea femeii, sfaturi casnice, în revistă se regăsesc articole cu figuri feminine emblematiche ale momentului (actrițe, muncitoare în fabrici, artiste, doctorițe, profesoare) care trebuie să servească drept model pentru marea masă feminină a țării. Toate aceste femei erau date ca exemplu de reușită pentru modul în care împletesc cu succes feminitatea, eleganța, profesia, familia și devotamentul privind cauza construirii noii societăți comuniste.

În numărul 4 al revistei „Femeia”, din luna aprilie 1964, regăsim un articol despre Elisabeta Bostan, prima femeie regizor din România (așa cum apare în articol). Aceasta este descrisă cu cuvinte de laudă în ceea ce privește activitatea sa profesională, într-un domeniu rezervat până nu demult doar bărbaților, dar este feliicitată și pentru conduita civică exemplară și pentru viața de familie reușită. În același tipar se înscriu și articolele din lunile următoare ale revistei amintite, cu mențiunea că pentru numărul din luna mai vor fi alese femei obișnuite (o muncitoare în industria textilă, angajată la F.R.B) iar numărul din august 1964 al revistei „Femeia” conține un articol dedicat doamnei academician Raluca Ripan.

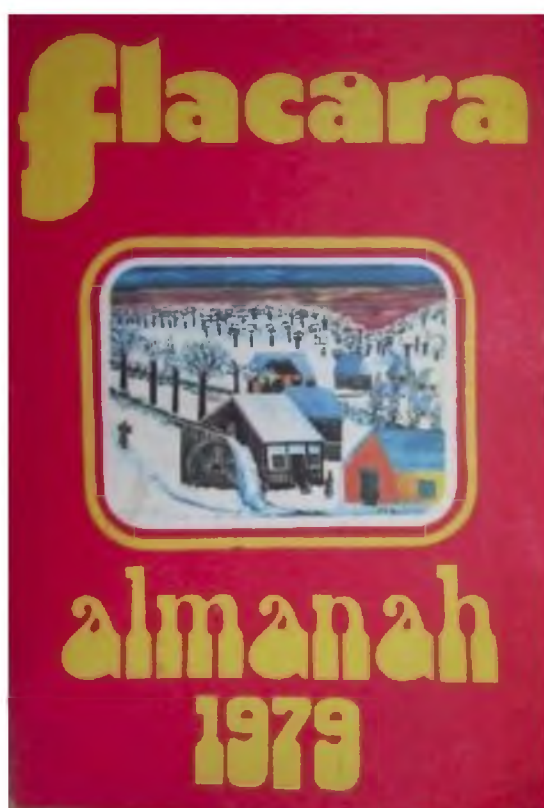
Toate aceste articole erau atent supravegheate de către aparatul de propagandă iar scopul era acela de a uniformiza într-un soi de mecanism tip mozaic (Apud Simona Preda, *Patrie română, țară de eroi!*, București, Editura Curtea Veche,

PENTRU FEMEI ÎN TIMPUL REGIMULUI COMUNIST

2014, pp. 20-21) indivizii într-un mare tablou colectiv, femeile nefiind o excepție. Tot în paginile publicațiilor dedicate femeilor, revista „Femeia” fiind un exemplu, regăsim articole cu note denigratoare față de societățile de tip capitalist, cu scopul declarat de a preveni oamenii despre riscurile la care se supun în eventualitatea că ar dori un alt stil de viață sau ar îmbrățișa alte valori decât cele comuniste. Firește că cele mai multe dintre articole nu aveau o bază reală.

În acest registru se înscriu articole de tipul celui din numărul din ianuarie al anului 1960 în care se vorbește despre Rita Hayworth, despre viața acesteia și despre cum a devenit actriță. În articol sunt condamnate lipsa de ajutor din partea statului pentru femeile din societatea americană, greutățile pe care acestea sunt nevoite să le înfrunte zilnic într-o societate nedreaptă, precum cea capitalistă americană, fără ajutorul și protecția venită din partea statului, de care se bucurau femeile din societatea comunistă. Este evident că articolul se bazează de presupuneri, conturează o imagine idilică spațiului comunist și are scop pur propagandistic. Denigrarea societăților capitaliste se regăsește în fiecare număr al revistelor dedicate femeilor, în unele dintre articolele publicate se pot citi adevărate scenarii care detaliază promiscuitatea vestică. Situațiile erau bineînțeles exagerate dar formau un tablou îngrijorător despre societățile capitaliste. Până la începutul anilor 1970, articolele din revistele destinate femeilor erau orientate către promovarea imaginii femeilor puternice, egale în drepturi cu bărbații, implicate în dezvoltarea societății. Cele mai multe dintre articole au ca temă afirmarea femeilor în viața publică, drepturile pe care acestea le-au dobândit în momentul instaurării comunismului, emanciparea femeilor și, bineînțeles, rolul modernizator și

reformator al socialismului. Temele cu tentă feministă erau puse mereu în opoziție cu vechile valori burgheze, anterioare anului 1945, care, conform propagandei comuniste, țineau femeia prizonieră în cadrul familiei și a căminului, nepermițându-i să se dezvolte la adevărata capacitate. Situația se schimbă după intrarea în vigoare a Decretului 770 din octombrie 1966; acest decret ilustra politica demografică a regimului Ceaușescu și interzicea întreruperea de sarcină și metodele contraceptive, totul cu scopul creșterii accelerate a populației. La nivel de propagandă se urmărește promovarea prin piese de teatru, filme, reportaje, articole în ziare și reviste, a idilicei imagini a familiei cu mulți copii, a femeii implinite în rolul de mamă. În acest context, articolele și imaginile ce se regăsesc în revistele destinate femeilor urmează directivele trasate de către partid. În reviste precum „Moda”, conțineau „Femeia”, în Almanahul „Flacăra”, Almanahul „Femeia” și în Almanahul „Scînteia” numărul articolelor ce au în centru povestea de viață a femeilor cu mai mulți copii sunt în continuă creștere. Între 1967-1980, în fiecare număr al acestor publicații destinate femeilor (exclusiv sau parțial), se regăsesc cel puțin 2

astfel de articole. Publicațiile organizează și concursuri cu fotografii ale copiilor, în rubrici

dedicate familiei, sub denumirea „Al nostru e cel mai frumos!”. Totul este astfel organizat pentru a susține ideea maternității ca obligație patriotică. Articolele apărute în publicațiile care se adresau femeilor se impart între cele care arată importanța maternității (se creează o imagine a femeii socialiste ideale, mamă patriotă dornică să se reproducă pentru binele națiunii) și cele care denigrează societățile capitaliste, aflate în derivă, unde nu se mai pune accent pe familie. Aici se înscriu articole precum: „Nimic mai definitiv decât a fi mamă”, „Darurile vieții” sau „Când aduci pe lume o nouă viață”. Maternitatea ajunsese în propaganda comunistă drept o condiție sine qua non a feminității (Petruța Teampău, *Femeia - constructorul unei vieți noi și mama de constructor. Corp, gen și ideologie în propaganda comunistă a anilor '70*). promovate intens de către propaganda comunistă.

Nina Cristea

GARABET IBRĂILEANU - UN INTELLECTUAL CIUDAT

Personalitate emblematică a literaturii române, Garabet Ibrăileanu, scriitor, eseist, critic și istoric literar, a fost un om cu multe fobii, cea mai mare dintre ele fiind teama de a nu se îmbolnăvi. Considerat unul dintre cei mai mari critici literari pe care i-a avut literatura română, Garabet Ibrăileanu era privit de mulți dintre cei care l-au cunoscut drept „un extravagant”, un „intellectual ciudat”. Și-a petrecut întreaga viață, după cum el însuși spunea, în bibliotecă, citind, scriind, meditănd. Cu o conduită aleasă și o valoare intelectuală de necontestat, omul Ibrăileanu și-a trăit viața terorizat de frici.

Frica de moarte l-a transformat pe criticul literar într-un ipohondru. „Nu întindea mâna pentru salut decât arareori (pentru a nu se „contamina”), când mergea în vizită, gazda trebuia să lase ușa crăpată, pentru a nu fi silit Ibrăileanu s-o atingă cu mâna, iar dacă era închisă o deschidea cu cotul, clațele ușilor de la casa sa erau învelite în material de pânză îmbibat cu acid fenic etc., etc. Era așadar un cod de norme pe care mai toți apropiații îl știau, dar care aveau grijă să-l transmită și altora (menționează Lucian Nastasă, în lucrarea *Intimitatea amfiteatrelor. Ipostaze din viața privată a universitarilor literari*).

Ibrăileanu avea o teamă patologică de microbi, se ștergea cu spirt pe mâini după ce dădea mâna cu persoanele cunoscute, atunci când nu putea evita gestul, steriliza batistele, clanțele ușilor și țigările. Frica de a nu se îmbolnăvi avea rădăcini adânci. Pe când avea 11 ani, tatăl său s-a îmbolnăvit grav de pneumonie, iar trauma suferită l-a afectat multă vreme. Experiența traumatizantă din copilărie a fost evocată în scrierile de mai târziu. Fobia lui Garabet Ibrăileanu față de microbi este evocată și de scriitoarea Ștefania Velisar Teodoreanu, lucrarea *Ursitul. Evocări. Amintiri*. Ibrăileanu, împreună cu alți colegi, printre care Raicu Ionescu-Rion, înființează, în 1888, Societatea Literară Orientul. Un an mai târziu, în iunie 1889, societatea se destramă prin plecarea din Bârlad a elevilor care terminaseră liceul. La 1 iulie 1889, împreună cu Panait Mușoiu și Eugen Văian, editează la Roman, revista „Școala Nouă de Orientare socialistă”, care apare până în iunie 1890. Secretar de redacție, Garabet Ibrăileanu semnează la început cu inițiala I și din numărul 3 – cu pseudonimul Cezar Vrajă. Garabet Ibrăileanu fusese atras de ideile socialiste răspândite în mijlocul tineretului școlar din Roman de către V. G. Morțun. În *Amintirile din copilărie și adolescență*, scrise de Ibrăileanu în 1911, acesta mărturisea: „Revista era socialistă, ateistă, materialistă, realistă în sfârșit, revoluționară în toate direcțiile!”. Revista „Școala nouă” a fost considerată o „revistă de tip oarecum nou față de revistele socialiste anterioare”, fiind orientată aproape exclusiv spre literatură. În

iunie 1890, Garabet Ibrăileanu termină liceul și în toamnă, își ia examenul de bacalaureat la Universitatea din Iași, se înscrie la Facultatea de litere și filozofie a Universității din Iași; în anul întâi frecventează toate facultățile, negăsindu-și locul. În 1891, dă examene la Școala Normală Superioară. O parte din obiecte erau predate tot de profesorii facultății. Atras de febra publicistică și de ideile socialiste, Garabet Ibrăileanu lasă studiile superioare pe un plan secund, trecându-și examenele cu întârziere. Între 1890

de băieți din Bacău, la 1 septembrie nu s-a prezentat la post. Rămâne în Iași, unde dă lecții particulare; lucrează, sub conducerea lui Alexandru Philippide, la *Dicționarul Academiei* și își petrece timpul în preajma Elenei Carp. În aprilie 1899 se prezintă la postul de la Bacău iar în septembrie 1900 este numit profesor la Liceul Internat „Costache Negruzzi” din Iași. Colaborează în 1901 la „Noua Revistă Română” a lui Constantin Rădulescu-Motru. La 5 iulie 1901 se căsătorește cu Elena Carp. Suplinește un an, începând cu 1

acordă titlul de profesor definitiv iar pe 1 septembrie 1908 este numit profesor suplinitor la catedra Istoria literaturii române moderne a Facultății de litere din Iași. Îi apare volumul *Scriitori și curente* (1909); în perioada februarie-martie se internează la sanatoriul Sfânta Elisabeta, București. În 1911, Ibrăileanu redactează o detaliată biografie ce va apărea postum sub titlul *Amintiri din copilărie și adolescență*. La 5 noiembrie este destituit de minister din postul de suplinitor, în locul lui fiind numit Eugen Lovinescu, doctor în litere la Paris și docent universitar. Ibrăileanu se înscrie la doctorat în decembrie 1911 iar în 1912 publică teza de doctorat *Opera literară a d-lui Vlahuță*, în urma căreia primește titlul de doctor. În iunie Consiliul facultății propune numirea lui Ibrăileanu la aceeași catedră; de acum înainte viața lui Ibrăileanu se va împărți între revistă și Universitate. „Viața românească” își încetează apariția în august 1916 și re apare în martie 1920. Va publica volumul *Note și impresii*. Între aprilie și septembrie 1918 G. Ibrăileanu publică cotidianul „Momentul”, iar în octombrie Academia Română îi respinge candidatura. Din februarie până în decembrie 1919 apare revista săptămânală „Însemnări literare”. Ține, la îndemnul medicului Francisc Iosif Rainer, un „curs popular” despre literatura română la Institutul de Anatomie din Iași. Apar volumele *După război și Scriitori români și străini* (1921). Între 1924-1925 redactează romanul *Adela* într-o primă versiune, pe care o citește soției și prietenilor. În 1927 lucrează la o ediție a poeziilor lui Eminescu ce va fi editată în 1930 de Cultura națională. În același an apar volumele *Studii literare și Privind viața*. Tot în 1930, redacția revistei „Viața românească” se mută la București, editată fiind de „Adevărul”. În ianuarie 1933, se retrage de la conducerea revistei ce va reveni lui Mihai Ralea, director pentru partea ideologică și politică și lui G. Călinescu, directorul părții literare și artistice. În mai, apare romanul *Adela*, pentru care în iunie i se conferă premiul național de proză.

Călin Istrate

și 1894 îl întâlnim colaborând la săptămânalul bucureștean „Munca” (1890) cu articole politice, la „Adevărul” și „Critică socială” (1892) cu articole de critică, la „Evenimentul literar” (1893-1894) nr. 1 apare la 20 decembrie 1893, din iulie 1894, redacția se mută la București; începând cu nr. 45, 24 octombrie 1894, se contopește cu „Lumea nouă”, din octombrie 1894 până în februarie 1895 colaborează la „Lumea nouă”, organ al social-democrației române din București, fiind și redactor.

Termină Școala Normală Superioară în anul 1894, iar în aprilie 1895 susține examenul și obține licența în științe istorico-filozofice; o cunoaște pe Elena Carp (n. 25 mai 1873), viitoarea sa soție.

Traduce în 1896, *Bel-Ami* de Guy de Maupassant, semnând Cezar Vrajă. Numit suplinitor la Gimnaziul

septembrie, catedra de Filozofie de la Liceul Național din Iași (fosta Academie Mihăileană).

Între lunile ianuarie și aprilie 1902 își susține examenul de capacitate pentru a deveni profesor titular. Se naște Maria, unicul său copil. La 1 septembrie este numit profesor provizoriu de limba română la Liceul Militar Iași.

În martie, aprilie și mai 1904 face, cu Elena, o călătorie în străinătate, în Austria, Germania, Italia, Elveția. Colaborează în 1905, în numerele 1-3 ale revistei „Curentul nou”, editată de Henric Sanielevici. În martie 1906 apare la Iași „Viața Românească”, directori fiind Constantin Stere și Paul Bujor, secretar de redacție Ibrăileanu. Până la 1 iulie 1908, redacția revistei a fost în casa lui Ibrăileanu; după mutarea redacției, cenaclul literar continuă în același loc. La 18 decembrie 1907, Ministerul îi

TEZAU Foaie a
Bibliotecii Academiei Române.
Calea Victoriei Nr. 125,
Sector 1, București
COLEGIUL DE REDACȚIE
Redactor șef:
Petre Mihai Băcanu
Redactori:
Gabriela Dumitrescu,
Lorența Popescu,
Oana Lucia Dimitriu,
Luminița Kövari,
Carmen Albu
Tehnoredactare/Prezentare grafică:
Hașegan Ștefan Dumitru
Gabriela Dumitrescu

Tezaur (București)
ISSN 2784 – 062X ISSN-L 2784 – 062X